

Mild Jeltsin frir til tyskerne

Russlands president fritar det tyske folk for ansvar for krigen, og vil ha tett samarbeide med Tyskland.

NILS MORTEN UDGAARD

Berlin.

Med en storslagen parade, en serie kransenedleggelseser og en vennlig historiefortolkning feiret president Boris Jeltsin i går Russlands militære avskjed fra Tyskland – nesten et halvt århundre etter at Sovjet-armeen knuste Hitlers regime her i Berlin. Igjen og igjen advarte Jeltsin mot å utestenge russerne fra noen del av det europeiske samarbeide. Og etter Helmut Kohls tale i Berlins Schauspielhaus reiste Jeltsin seg på sin stive måte, omfavnet den tyske kansleren og tildelte ham tre solide mannfolkkyss. På de første radene satt russiske og tyske toppledere tett benket. De brøt ut i høflig applaus.

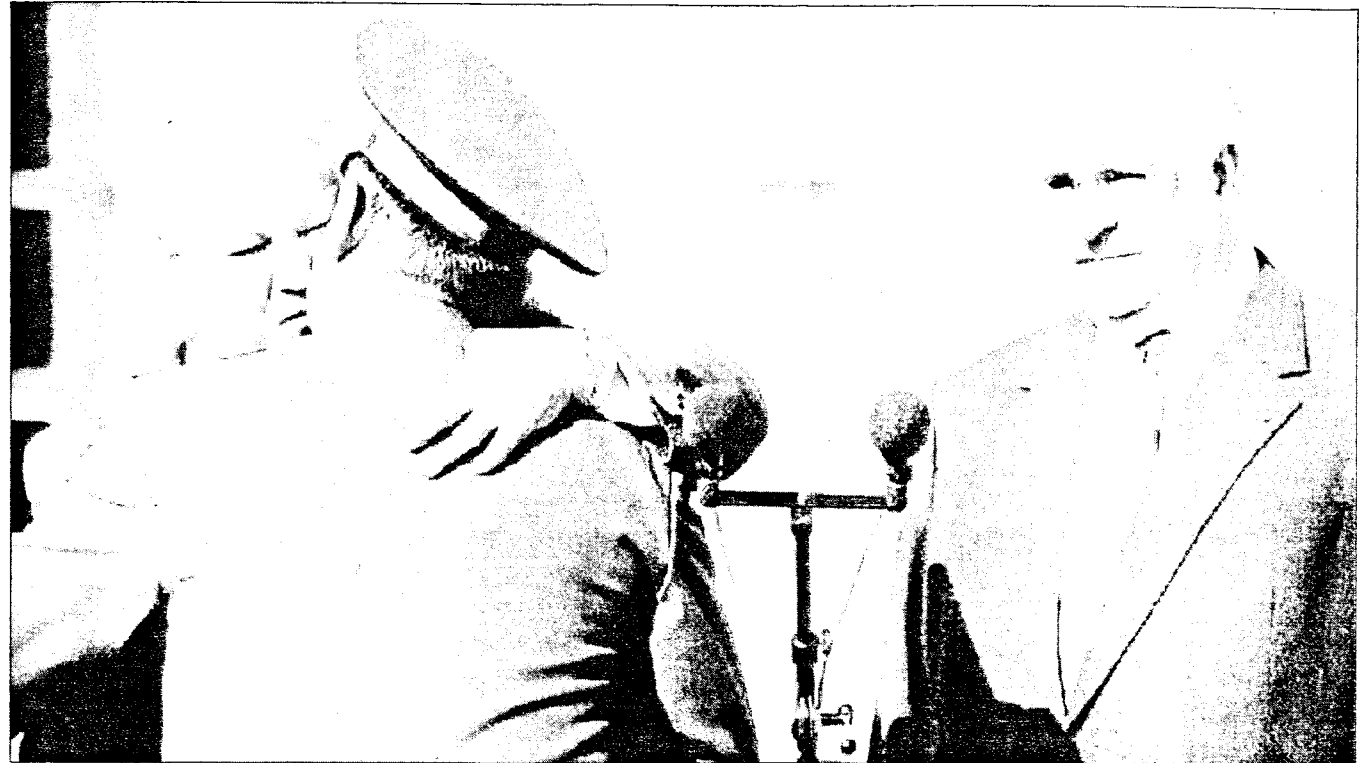
Helt utenom programmet hadde Jeltsin på forhånd grepet ordet på Gendarmenmarkt, mellom byens franske og tyske domkirke, og sagt at det var Hitler og nazi-regimet som påtvang oss krigen; den «var ikke det tyske folks skyld og vi vil aldri rette en slik anklage mot det tyske folk», sa han.

Jeltsin ba «min venn Helmut Kohl» om et tett samarbeide i fremtiden, la ansvaret for krigen på en forbrytersk klink og sa Russland vil være med på å skape et enhetlig rom for økonomi, rettsregler og ... sikkerhet i Europa.

Balansegang

– Våre to land, kontinentets største stater, kan i betydelig grad påvirke de prosessene som nå baner seg vei, sa presidenten og skuet ut over forsamlingen av prominente gjester.

Besøket i Berlin ble en vanskelig politisk balansegang for Jeltsin, som hadde sin forsvarsminister Pavel

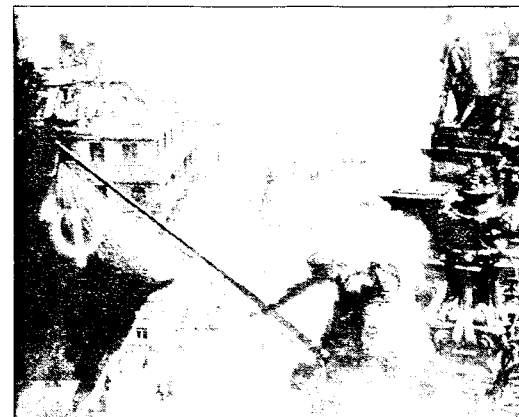

TAKK OG FARVEL: Russlands president Boris Jeltsin takket generaloberst Matvej Burlakov under tilbaketrekningsseremonien i Berlin. Forbundskansler Helmut Kohl fulgte godt med. Foto: SCANFOTO/EPA

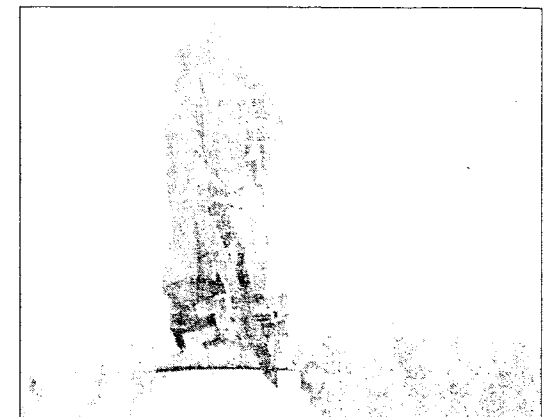
D-mark. Kansleren svarte med et skjevt smil. Men hans informasjonsfolk sendte ut et tall på 87,55 milliarder D-mark, eller med enn 400 milliarder kroner. Det er hva Bonn har satset økonomisk i eks-Sovjet i årene 1989-93.

Kohl og Jeltsin ga hverandre god drahjelp hos velgerne, som kansleren møter allerede om halvannen måned. Ingen av dem nevnte Mikhail Gorbatsjov. Men applausen kom kraftig og spontant fra tyskerne da Kohl minnet om at det var sovjetledelsen (og, uten at han sa det, ikke DDRs ledelse) som sa nei til å gripe inn da Berlin-veiren falt den 9. november 1989.

Mark historie

HISTORISK: Det sovjetiske flagg blir plantet på taket av Riksdagsbygningen i Berlin 2. mai 1945. Foto: NTB/JEVGENIJ TSJALDEJ

mannen som reddet presidenten i oktober da stridsvogner skjøt opprørerne ut av det russiske parlamentet ved Moskva-elven. Tre russiske marsjaller og seks armégeneraler var med i presidentens følge. For slike veteraner er denne endelige utsoning med Tyskland en stor sjeelig heltedåd, sa Jeltsin. Og han la ikke skjul på at Hitlertysklands statspolitikk var folkemord, vandalisme, hån overfor helligdommer og menneskelige verdier ... naziregimet forledet nasjonen til den forferdelige dødsynd. Men russerne knekket regimets krigsmakt. De reddet menneskeheten fra den verst mulige katastrofe og det tyske folk fra den evige forbannelse.

Utmarsjen fra tysk område betyr også at den siste russiske soldat har forlatt alle de land som for tre år siden tilhørte Warszawapakten. I tillegg dro russernes siste soldater denne uken også hjem fra Estland og Latvia. Fra Tyskland har 546 200 militære og sivile russer tatt med seg 2,4 millioner tonn krigsmateriell, derav 677 000 tonn ammunisjon, rapporterte øverstkommanderende for Vestgruppen, generaloberst Matvej Burlakov, til Jeltsin.

Alt er skjedd med med presisjon og verdighet, sa talerne – og Jeltsin takket til og med Kohl fordi han hadde holdt ord ned til den siste

Men i motsetning til Jeltsin minnet Kohl også flere ganger om en felles, mørk historie. – Totalitære diktaturer og menneskeforaktede ideologier har bragt ulykke over millioner av mennesker i våre land, sa kansleren og mente at pakten mellom Hitler og Stalin i 1939 fjernet den siste skranke for krigen, som naziregimet så utløste.

Kohl fortsatte: – Vi bøyer våre hoder for de millioner av døde som denne forferdelige krigen kostet Deres land. Vi vil ikke og vi har ikke lov til å glemme alt dette – like lite som vi har lov til å glemme hva russerne gjorde mot tyskere, som revansj. Alt dette får vi hverken glemme eller regne opp mot hverandre, men vi ønsker å lære av det, sa Kohl.

Han understreket at russerne drar som partnere og venner, at de to land nå kan gjenoppta gamle samarbeidsstradisjoner innen kultur og økonomi. Den russisk-tyske ekspedisjonen som for øyeblikket arbeider i Polhavet for å utforske klimaet, og felles romferder, det er gode eksempler på hva vi bør gjøre sammen, sa Kohl.

Men krigen vil ikke bli glemt når russerne drar hjem: Bonn har traktatforpliktet seg til å pleie russernes krigsmonumenter og gravplasser – og det er 600 av dem i eks-DDR. De har allerede begynt å forfalle.

Løfter om fred og vennskap

Aftenpostens korrespondent
HALVOR HEGTUN

Berlin. Med høystemte løfter om fred og evig vennskap tok Russlands soldater sin endelige avskjed med Tyskland i går. Det ble en dag Berlin vil huske lenge.

Var det ikke etterkrigstiden som tok slutt? 1800 soldater fra den nedlagte Sovjetunionen sang for full hals i Treptower Park, ved minnestedet der 7000 av deres falne landsmenn ligger begravet: – Farvel, Tyskland. Vårt elskede Russland venter på oss!

I 49 år har soldatene fra Russland og de andre tidligere Sovjet-republikkene stått i byen. Men nå er styrkenes oppdrag «utført», som general Matvej Burlakov så rolig uttrykte det da han meldte av sine tropper for president Boris Jeltsin på morgenkysten i går. Tilsammen 540 000 mennesker – soldater, sivilt ansatte og offiserer med familier – er sendt hjem igjen siden Tyskland ble gjenforent i 1990.

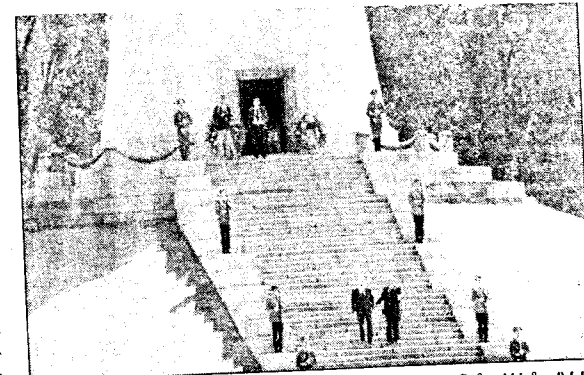
Helst ville russerne ha

marsjert gjennom Brandenburger Tor i sentrum, og aller helst sammen med de tre vestlige okkupasjonsmakter som tar avskjed med Berlin om en uke. Men noen felles avskjed ville ikke Frankrike, Storbritannia og USA vite noe av. Russernes parade ble derfor lagt til det kolossale krigsmonumentet i Treptow i Øst-Berlin.

320 000 falne

På minnestedet står 16 svære marmorblokker med sitater av krigstidens Sovjetleder Josef Stalin. I den ene enden av parken sitter Moder Russland med bøyet hode og gråter. I den andre enden står en 12 meters bronsesoldat og smadrer hakekorset under støvelhelen sin. På armen holder han en tysk pike. President Jeltsin og forbundskansler Helmut Kohl, som begge er fysisk meget store, virket underlig små da de ruslet opp til soldatens føtter og la ned krans til ære for de falne.

– 320 000 av våre soldater døde på tysk jord. Livet ble

KOLOSS: President Jeltsin og forbundskansler Kohl (hånd i hånd) ble små foran krigsmonumentet i Treptow. Foto: SCANFOTO/REUTER

revet fra dem mens de var i sin blomstrings vår. Uten deres heltedåd ville vi i dag ikke hatt noe Europa, og ikke et fremgangsrikt Tyskland, sa president Jeltsin.

Forbundskansler Helmut Kohl ønsket de russiske soldatene alt godt videre i livet og lovet av hele sitt hjerte at Tyskland skal vite å ta vare på de sovjetiske minnestedene og soldatkirkegårdene i landet.

På presstribunen traff Aftenposten 77 år gamle Jevgenij Tsjaldej, fotografen som tok det verdensberømte bildet av soldaten som hever sovjetfanen på taket av Riksdagsbygningen i Berlin i 1945. Påstander om at bildet

var arrangert, avviste Tsjaldej blankt. Han tok det klokken syv om morgenen, 2. mai 1945.

– Jeg visste at bildet ville bli historisk idet jeg tok det, sa Tsjaldej.

– Hvordan kom De til topps av bygningen?

– Jeg måtte klatre på utsidet. Ufarlig var det ikke, men krig er krig.

I går satt Tsjaldej på nytt og fotograferte med det samme, slitne Leica-kameraet som han brukte i 1945 og som han kjøpte for 1000 rubler i 1939. På jakkeslaget hang to sovjetiske hedersmedaljer. Uten vemod var han ikke.